

TÜRKİYE'DE SIFIR ATIK LİTERATÜRÜNÜN LİSANSÜSTÜ TEZLER ÜZERİNDEN TEMATİK İNCELEMESİ

1. Giriş

Sıfır atık yaklaşımı, atık minimizasyonu, kaynak verimliliği, yeniden kullanım, geri kazanım ve davranış değişikliği gibi boyutları aynı çatı altında toplayan çok katmanlı bir araştırma alanıdır. Bu nedenle lisansüstü tez üretiminin izlenmesi, alanın hangi disiplinler tarafından taşındığını ve hangi kavramlar etrafında yoğunlaştığını göstermesi bakımından önemlidir.

Bu raporda, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanında "sıfır atık" anahtar kelimesi kullanılarak gerçekleştirilen tarama sonucunda erişilen lisansüstü tezlerin incelenmesiyle; sıfır atık alanındaki akademik çalışmaların genel eğilimlerinin ortaya konulması, literatürde öne çıkan temaların ve araştırma odaklarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, tezlerin anahtar kelimeleri, özetleri, yazıldıkları anabilim dalları, yılları ve ait oldukları lisansüstü program türleri (yüksek lisans/doktora) üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

2. Metod - Yöntem

Veri kümesi 79 tez kaydından oluşmaktadır. Tezler yıl, anabilim dalı ve tez türüne göre betimsel olarak çözümlenmiştir. Bu kapsamda çalışmaların yıllara ve ana bilim dallarına göre dağılımları, tez türleri ve anahtar kelime ağ yapıları incelenmiştir. Anahtar kelimeler arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla eş-oluşum analizi gerçekleştirilmiştir.

79

Toplam Tez

2018

İlk Yayın Yılı

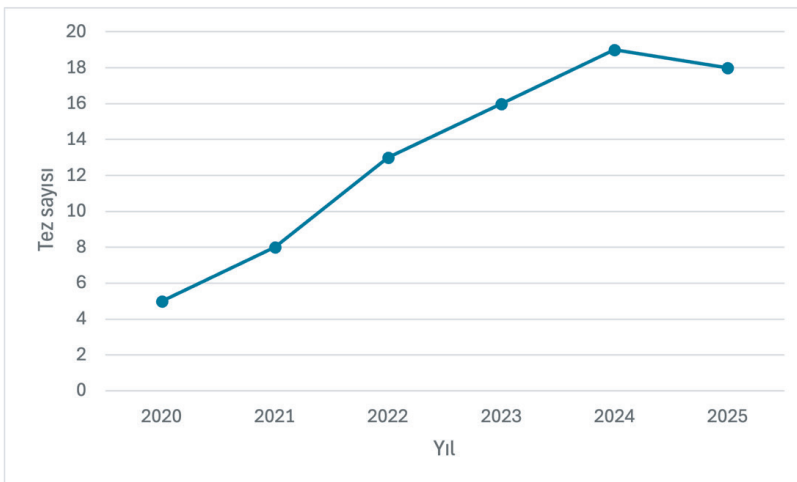
250+

Benzersiz Anahtar Kelime

3. Bulgular

Yıllık dağılım, tez üretiminde güçlü bir artış eğilimine işaret etmektedir.

2024-2025 yıllarında yazılan tezlerin sayısı en yüksek seviyeye ulaşmıştır. 2020'de 5 tez olan üretim, 2024'te 19 teze ulaşmış; böylece dört yılda yaklaşık %280 artış gerçekleşmiştir. 2025 yılında 18 tez kaydedilmesi, ivmenin korunduğunu göstermektedir.

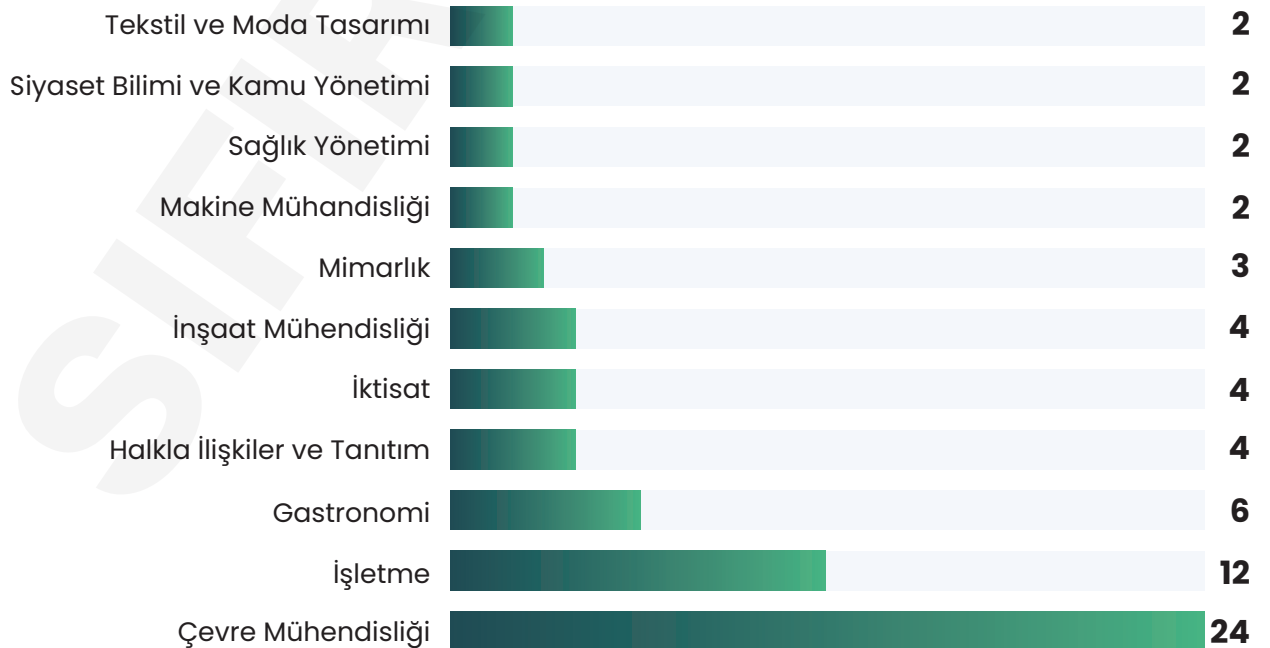
2020-2025 Arası Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Program türü bakımından yapı belirgin biçimde yüksek lisans lehinedir: yüksek lisans tezleri %82,3 (n=65), doktora tezleri %15,2 (n=12), sanatta yeterlik çalışmaları %2,5 (n=2). Doktora tezleri özellikle 2023 ve 2024 yıllarında görünür hale gelmiştir.

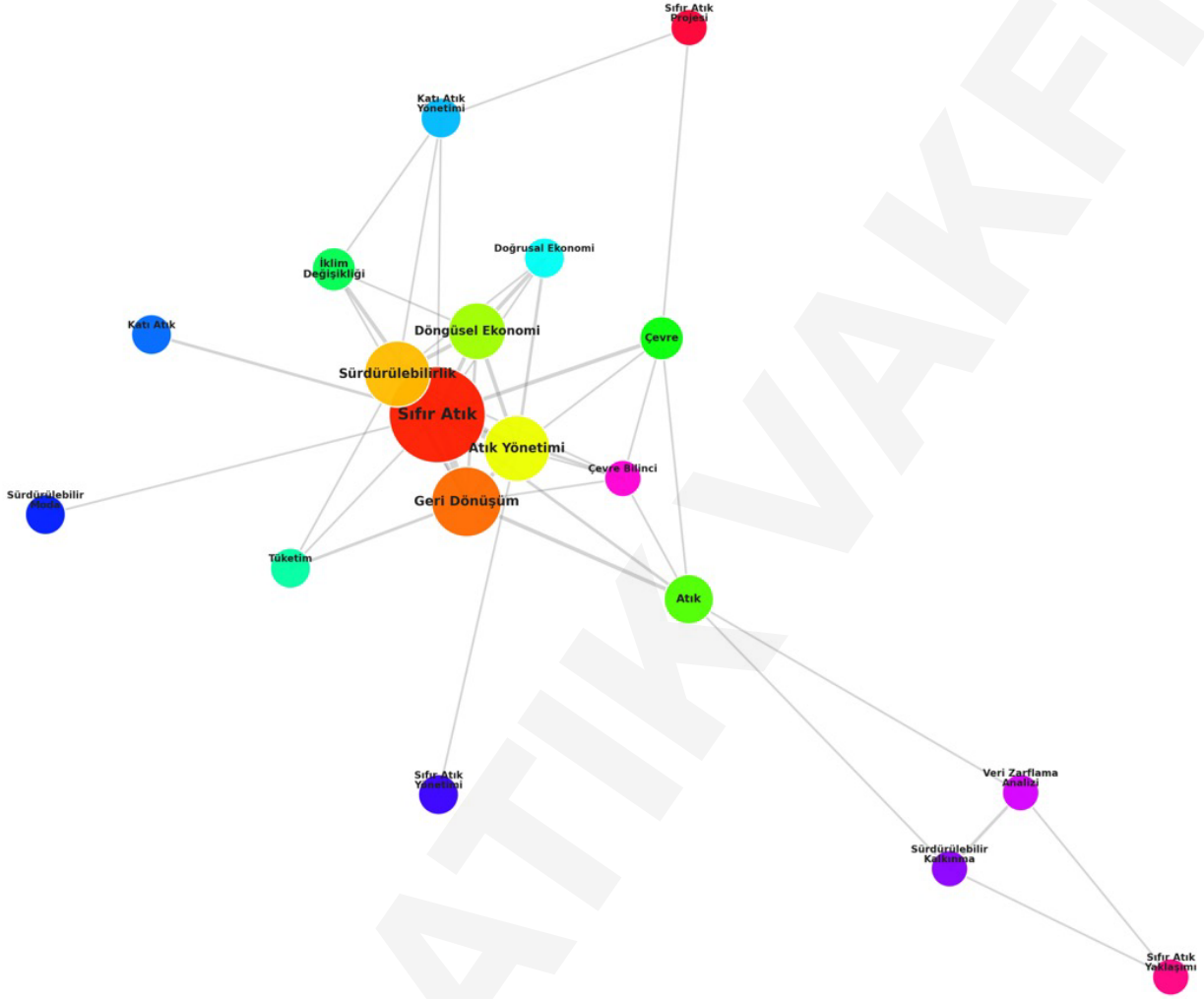

Anabilim dalı dağılımında Çevre Mühendisliği %30.4 oranla (n=24) ilk sıradadır; bu ana bilim dalını %15,2 ile İşletme (n=12) ve %7,6 ile Gastronomi (n=6) izlemektedir. İlk üç alan tek başına veri kümesinin %53.2'ini oluşturmaktadır. Bununla birlikte iktisat, inşaat mühendisliği, mimarlık, halkla ilişkiler, sağlık yönetimi, kamu yönetimi ve tekstil/moda gibi alanların görünürlüğü, sıfır atığın teknik bir çevre konusu olmanın ötesine geçtiğini göstermektedir. Temsil edilen ana bilim dalı çeşitliliğinin 2020'de 3 iken 2024'te 13'e yükselmesi, disiplinler yayılımının en açık göstergesidir.

En Yoğun Ana Bilim Dalları

Anahtar Kelime Eş-Oluşum Ağı

4. Sonuç

Bulgular birlikte değerlendirildiğinde, sıfır atık çalışmalarının son dönemde belirgin biçimde arttığı ve alanın kurumsal çekirdeğinin Çevre Mühendisliği olmakla birlikte güçlü bir disiplinlerarası genişleme yaşadığı anlaşılmaktadır. İşletme ve gastronomi alanlarının öne çıkması; konunun operasyon yönetimi, hizmet tasarımı, tedarik zinciri, tüketici davranışı ve gıda kayıpları gibi uygulama sahalarına taşındığını göstermektedir. Öte yandan doktora tezlerinin sınırlı payı, alanın teori üretimi ve yöntemsel derinlik bakımından hâlâ gelişmeye açık olduğunu düşündürmektedir. Anahtar kelimelerdeki yüksek tekillik oranı ise görünürlük ve indeksleme bakımından standardizasyon gereksinimine işaret etmektedir.

SIFIR ATIK VAKFI

VERİ MERKEZİ

datacenter@sifiratikvakfi.org